

รายงานพิเศษ

การตัด GSP และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีของอียู (NTBs)

เรียบเรียงโดย ดร.ธนิต โสรัตน์

รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

12 กุมภาพันธ์ 2557

มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี หรือ Non tariff barrier (NTB) สำหรับการนำเข้าสินค้าไปกลุ่มประเทศ อียู หรือสหภาพยุโรปมีอยู่ค่อนข้างมาก มีความซับซ้อนจำเป็นที่ผู้ส่งออกจะต้องทำความเข้าใจกับมาตรการเหล่านี้ให้ดีก็จะเห็นได้ว่า มาตรการส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนปัจจัยด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้า และเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าที่ส่งผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าไทยกับอียูเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ **สิทธิพิเศษทางศุลกากรหรือ GSP : Generalized System of preferences** ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการกีดกันทางการค้า แต่เป็นมาตรการให้สิทธิพิเศษทางภาษีตามความสมัครใจฝ่ายเดียวของอียู เพื่อหวังช่วยส่งเสริมการพัฒนา และการลดช่องว่างระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาในมิติการค้าระหว่างประเทศ โดยอียูจะให้สิทธิ GSP แก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศกำลังพัฒนา โดยการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีนำเข้าแก่สินค้าในข่ายได้รับสิทธิ

ทั้งนี้ **GSP+ หรือสิทธิพิเศษภายใต้มาตรการจูงใจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและธรรมาภิบาล (Special Incentive Arrangement for Sustainable Development and Good Governance)** ที่ได้เชื่อมโยงการให้สิทธิกับประเทศที่สามกับเงื่อนไขด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น การลดภาษีนำเข้าให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นให้ประเทศที่รับสิทธิดังกล่าวปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ดีตั้งแต่ 1 มกราคม 2557 เป็นต้นไป อียูได้เริ่มตัดสิทธิ GSP สินค้าไทยบางรายการ และในปีหน้าจะถูกตัดสิทธิ GSP ทุกรายการสินค้าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 เป็นต้นไป ทำให้สินค้าไทยมีต้นทุนในรูปของภาษีนำเข้าสูงกว่าถึงร้อยละ 3-5 ขึ้นอยู่กับราคาสินค้าแต่ละประเทศ ซึ่งสหภาพยุโรปมีข้อกำหนดในการยกเลิกการให้สิทธิพิเศษ GSP กับทุกประเทศที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางขึ้นไป (Upper-Middle Income countries) ซึ่งธนาคารโลกได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศดังกล่าวติดต่อกันมา 3 ปีแล้ว

มาตรการ NTBs ของอียู ที่ควรเข้าใจ

1. มาตรการด้าน FOOD SAFETY

เป็นมาตรการเกี่ยวกับด้านสุขอนามัยอาหารของอียูซึ่งโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกอาหารจะต้องได้รับมาตรฐานทั้ง GMP : GOOD MANUFACTURING PRACTICE และ HACCP : HAZARD ANALYSIS CRITICAL CONTROL POINT หากเป็นการส่งออกไปประเทศอังกฤษอาจจะต้องมีมาตรฐาน BRC : BRITISH RETAIL CONSORTIUM นอกจากนี้การปนเปื้อนศัตรูพืชในสินค้าผักของไทย 5 กลุ่ม 16 ชนิด รวมทั้งในผลไม้ส่งออกของไทย 3 รายการ ได้แก่ มะม่วง ฝรั่งและชมพู ซึ่งอียูได้กำหนดมาตรการเข้มงวด โดยอนุโลมให้ตรวจพบศัตรูพืชปนเปื้อนในผักและผลไม้กลุ่มดังกล่าวจากไทยเพียงแค่ 5 ครั้งในรอบ 12 เดือน จากนั้นจะพิจารณามาตรการจำกัดการนำเข้าผักและผลไม้ดังกล่าวจากไทย

2. มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมกับ GLOBAL WARMING

เป็นมาตรการ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงการลดภาวะโลกร้อน การประหยัดพลังงานหรือการใช้พลังงานทดแทน เป็นอีกมิติหนึ่งที่อียูให้ความสำคัญและพยายามนำมาเชื่อมโยงกับนโยบายด้านอื่นๆ รวมทั้งนโยบายด้านการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามของ อียูในการลดและจำกัดสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมทางอียู (EU) มีความเข้มงวดมากโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมของไทยในการส่งออกชิ้นส่วนยานยนต์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกอันดับต้นๆ ของไทยไปอียู โดยผู้ประกอบการไทยจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของอียูเพื่อยืนยันถึงการมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้สารเคมีที่มีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการที่สำคัญ เช่น

2.1 มาตรการ RoHS : Restricted of Hazardous Substances Directive

เป็นมาตรการจำกัดสารเคมีอันตรายในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นข้อกำหนดที่บังคับใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้า ที่ซื้อขายในสหภาพยุโรป ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี 2006 แต่ในประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ก็เริ่มที่จะกำหนดข้อบังคับในลักษณะนี้เช่นกัน ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ 2002/95/EC ของสหภาพยุโรป (EU) ว่าด้วยเรื่องของการใช้สารที่เป็นอันตรายในอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหมายความรวมถึงเครื่องใช้ทุกชนิด ที่ต้องอาศัยไฟฟ้าในการทำงาน เช่น โทรทัศน์ เตาอบไมโครเวฟ วิทยุ เป็นต้นซึ่งหมายความว่า ชิ้นส่วนทุกอย่างที่ประกอบเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น ตั้งแต่แผงวงจร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไปจนถึงสายไฟจะต้องผ่านตามข้อกำหนดดังกล่าว โดยสารที่จำกัดปริมาณในปัจจุบัน กำหนดไว้ 6 ชนิด ดังนี้

1. โพลีโบรมิเนต ไบเฟนิลส์ (PBB) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
2. แคดเมียม (Cd) ไม่เกิน 0.01% โดยน้ำหนัก
3. ตะกั่ว (Pb) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
- 4.ปรอท (Hg) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
5. เฮกซะวาเลนท์ (Cr-VI) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
6. โพลีโบรมิเนต ไดเฟนิล อีเธอร์ (PBDE) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก

อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นสำหรับอุปกรณ์บางอย่าง ที่ยังไม่สามารถใช้สารอื่นมาทดแทนได้ หรือสารที่ใช้ทดแทน มีอันตรายมากกว่า เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ซึ่งมีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ ตะกั่วในเหล็กอัลลอย นอกจากนี้ เครื่องมือด้านการแพทย์ และการทหาร ก็อยู่ในข้อยกเว้น

2.2 มาตรการ REACH : Registration Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals

เป็นมาตรการจดทะเบียนประเมิน รับรอง อนุญาต และจำกัดการใช้สารเคมีที่ผลิตหรือนำเข้า มาในอียูระบบ REACH จะมีทั้งการจดทะเบียน การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยง รวมไปถึงการขอ อนุญาตและผลิตหรือนำเข้าสารเคมีไปจำหน่ายในสหภาพยุโรป เป็นการควบคุมกระบวนการที่เน้นใน เรื่องของการนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี หรือสารเคมีที่อยู่ในเคมีภัณฑ์ (Substance in Preparation)

ผลกระทบที่มีต่อธุรกิจของไทย

ภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งจากการแต่งตั้งตัวแทนสำหรับการจดทะเบียน ในสหภาพยุโรป การเตรียมข้อมูลสำหรับจดทะเบียนสารเคมี (SDS) การถ่ายทอดข้อมูลให้กับลูกค้าทุก ช่วงในห่วงโซ่อุปทาน และการแบกรับภาระราคาสารเคมีที่สูงขึ้น อาจต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาใน การปรับปรุงคุณภาพของสินค้าใหม่ เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการประเมินความเสี่ยงที่สูงจากการใช้ สูตรหรือองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิตเดิมจากการใช้สารเคมีที่เข้าข่ายอยู่ใน กระบวนการของ REACH

2.3 มาตรการ EU ETS : EU Emission Trading Scheme

เป็นมาตรการการป้องกันการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ที่ทำลายชั้นบรรยากาศโดย ภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งได้ขยายไปถึงภาคการขนส่งทางอากาศ ที่ผ่านมามีกำหนดให้สายการบิน ของอียูและสายการบินของประเทศที่สามบินผ่าน่านฟ้าอียูจักต้องรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือน

กระจก ซึ่งมาตรการ EU ETS เป็นมาตรการฝ่ายเดียว อิงหลักการสำคัญ อาทิ การกำหนดเพดาน และการจัดสรรโควตาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในแต่ละปีโดยคณะกรรมการยุโรป การเปิดประมูลเพื่อซื้อขายโควตาการปล่อยก๊าซ รวมถึงการเสียค่าปรับหากมีการปล่อยก๊าซเกินโควตาที่ได้รับจัดสรร เป็นต้น

EU ETS หรือ Emission Trading Scheme เป็นระบบการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของสหภาพยุโรปหรืออียู ซึ่งออกมาเป็นกฎหมายบังคับ และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2555 เป็นต้นไป อียูจะขยาย EU ETS ให้รวมสาขาการบินด้วย หมายความว่าสายการบินภายในและระหว่างประเทศ ทั้งที่บินเข้ามายังและบินออกไปจากสนามบินใดๆ ในอียู รวมทั้ง ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์ จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หากมีการปล่อยก๊าซ เกินจากสัดส่วนที่ได้รับจัดสรรฟรี (free allowances)

3. การสำแดงรายละเอียดในฉลากเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค (LABEL INCRIPIENT)

เป็นประเด็นในมิติสังคมที่อียูให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการให้ข้อมูลสินค้าทั้งบนกล่องและหลังฉลากเกี่ยวกับสินค้าบริโภคที่ถูกต้องและเที่ยงตรง ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดด้านคุณค่าโภชนาการ แหล่งประเทศที่มาของสินค้า หรือการระบุสารที่อาจก่อให้เกิดการแพ้ จึงไม่แปลกที่อียูจะค่อนข้างเข้มงวดกับเรื่องการติดฉลากสินค้า โดยกฎระเบียบอียูว่าด้วยเรื่องดังกล่าว มีรายละเอียดอยู่มากและมีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับอยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถตอบใจความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้บริโภคในอียูให้มากที่สุด กฎระเบียบในเรื่องดังกล่าวของอียูจึงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยในวงกว้าง เนื่องจากไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าอาหารรายใหญ่รายหนึ่งไปยังตลาดอียู

4. สวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare)

ที่จะถูกนำไปฆ่าเพื่อไปทำเป็นอาหาร โดยอียูออกข้อบังคับที่มีรายละเอียดและข้อจำกัดมากมาย และครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการเลี้ยงและโรงเลี้ยง สภาพความเป็นอยู่ อาหาร กรรมวิธีก่อนและขณะเชือด เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นที่น่ายินดีที่ ปัจจุบันไทยยังไม่ปรากฏปัญหาในเรื่องดังกล่าว ทำให้เข้าใจได้ว่าไทยสามารถปฏิบัติตามข้อบังคับและมาตรการดังกล่าวของอียูในระดับที่น่าพอใจและสอดคล้องตามข้อบังคับที่อียูกำหนด เห็นได้ว่า ผลการตรวจสอบสภาพและมาตรฐานในการรักษาคุณภาพของโรงงานต่างๆ ในไทยประจำปี 2556 โดย Food and Veterinary Office – FVO ยังเป็นที่น่าสนใจของอียู

5. มาตรการ IUU FISHING

เป็นมาตรการด้านการประมง ใช้หลักการเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นพื้นฐานในการออกกฎระเบียบทางการค้าในปัจจุบัน ที่เห็นชัดและกระทบต่ออุตสาหกรรมไทยคือกฎระเบียบบีย่าด้วยการป้องกัน ยับยั้งและจัดการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing หรือ IUU Fishing) ซึ่งได้กำหนดให้สินค้าประมงของไทยต้องมีใบรับรอง Catch Certificate ว่าการจับสัตว์น้ำดังกล่าวได้กระทำถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เช่น ไม่ทำการจับสัตว์น้ำ หรือทำการประมงในพื้นที่อนุรักษ์

6. กฎหมายเกี่ยวกับการค้าไม้ในอียู (EUTR)

การนำเข้าไม้ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ รวมทั้งจากการปลูก เช่น ไม้ยางพารา จะต้องมีการพิสูจน์และใบรับรองว่า ไม้ได้นำไม้มาจากป่าธรรมชาติ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการส่งออกไม้และเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากต้นยางพารา และปีที่ผ่านมาเมื่อเดือนมีนาคม 2556 อียูได้เริ่มบังคับใช้กฎหมาย เรียกว่า EUTR : EU Timber Regulation ซึ่งกำหนดให้ผู้นำเข้าไม้ในอียูห้ามนำเข้าไม้ที่ผิดกฎหมายจากประเทศที่สาม โดยอาศัยการจัดตั้งระบบการตรวจสอบและประเมินกระบวนการผลิตสินค้าไม้ในประเทศคู่ค้าว่าถูกต้องตามกฎหมายของทั้งอียูและกฎหมายของประเทศที่สามนั้นๆหรือไม่ มาตรการดังกล่าวส่งผลให้ผู้ส่งออกสินค้าไม้ของไทยต้องมีความรอบคอบในการแสดงแหล่งที่มาของไม้ว่าไม่ใช่ไม้ผิดกฎหมาย รวมไปถึงต้องมีระบบการจัดเก็บที่ถูกต้องและตรวจสอบได้ก่อนส่งออกไม้ไปยังอียู

7. มาตรการ HUMAN RIGHT

เป็นมาตรการเชิงสังคมอีกประเด็นหนึ่งที่ควรเฝ้าระวังคือเรื่อง**การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน** ถึงแม้อียูจะไม่ได้มีการระบุประเด็นดังกล่าวออกมาเป็นมาตรการที่ชัดเจน แต่ที่ผ่านมาอียูให้ความสำคัญต่อกระบวนการผลิตที่เคารพมาตรฐานสากลว่าด้วยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิแรงงาน การคุ้มครองสิทธิเด็ก การต่อต้านการค้ามนุษย์ เป็นต้น ซึ่งภาคการประมงของไทย ได้ถูกจับตามองในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะปัญหาการใช้แรงงานเด็ก แรงงานผิดกฎหมาย รวมทั้งปัญหาการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมกุ้งไทย หากมองในแง่ดีแล้ว มาตรการของอียูดังกล่าวอาจเป็นส่วนช่วยกระตุ้นให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยมีความระมัดระวังและรับผิดชอบต่อแรงงานทั้งแรงงานชาวไทยและชาวต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงาน การใช้แรงงาน และการจ่ายค่าตอบแทน ฯลฯ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงานและภายใต้สิทธิมนุษยชนสากลต่างๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้อียูสามารถนำประเด็นนี้มาเป็นข้ออ้างในการกีดกันหรือกระทบภาพลักษณ์สินค้าไทยได้

ตารางการส่งออกสินค้าไทยไปสหภาพยุโรป (EU) ปี พ.ศ.2556

ลำดับ	สินค้า	มูลค่า (Million USD)				อัตราการขยายตัว (%)			
		ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
1	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ	2,800.6	2,457.5	2,935.7	3,024.7	12.81	-12.25	19.46	3.03
2	อัญมณีและเครื่องประดับ	1,509.3	1,718.7	1,606.3	1,634.7	22.34	13.87	-6.54	1.77
3	รถยนต์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ	1,097.1	1,014.5	996.3	998.9	88.50	-7.53	-1.79	0.26
4	ผลิตภัณฑ์ยาง	826.2	1,037.1	879.8	872.3	28.77	25.53	-15.17	-0.85
5	แผงวงจรไฟฟ้า	757.4	936.0	670.8	852.1	26.88	23.58	-28.33	27.03
6	เครื่องใช้ไฟฟ้าและ ส่วนประกอบอื่น ๆ	840.1	861.3	908.4	844.6	10.47	2.52	5.46	-7.02
7	ไม้แปรรูป	744.8	837.8	782.7	803.3	16.23	12.49	-6.58	2.64
8	เครื่องปรับอากาศและ ส่วนประกอบ	763.9	880.6	614.5	781.4	46.74	15.28	-30.22	27.16
9	เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ของเครื่อง	554.4	576.2	560.5	714.4	74.74	3.93	-2.73	27.47
10	อาหารทะเลกระป๋อง และแปรรูป	632.1	716.1	662.0	703.9	18.44	13.29	-7.55	6.33
	รวม 10 อันดับ	10,907.6	11,318.4	10,729.5	11,230.4	24.74	3.77	-5.20	5.78
	รวมทั้งสิ้น	21,814.6	24,157.9	21,822.3	22,399.6	20.17	10.74	-9.67	2.65

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

*****

รายงานฉบับนี้ เรียบเรียงและคัดย่อบางส่วนจาก

1. THAIEUROPE.NET (น.ส.พ. กรุงเทพฯธุรกิจ 10 ก.พ. 57)
2. <http://www.thaieasyelec.com>
3. <http://www.sme.go.th>
4. <http://news.thaieurope.net/content/view/3852/62/>

รายละเอียดแต่ละมาตรการสามารถค้นหาเพิ่มเติมได้ในภาคผนวกมาตรการ NBTs ของ EU

สามารถดาวน์โหลดข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.tanitsorat.com

หรือติดตามเทปบันทึกการสัมภาษณ์ สามารถติดตามได้ที่ www.youtube.com โดยใช้คีย์เวิร์ด ดร.ธนิศ ไสรัตน์

ภาคผนวก

มาตรการ NBTs ของ EU

มาตรการ RoHS¹

RoHS ย่อมาจาก Restriction of Hazardous Substances เป็นข้อกำหนดที่ 2002/95/EC ของสหภาพยุโรป (EU) ว่าด้วยเรื่องของการใช้สารที่เป็นอันตรายในอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหมายความรวมถึงเครื่องใช้ทุกชนิด ที่ต้องอาศัยไฟฟ้าในการทำงาน เช่น โทรทัศน์ เตารอบไมโครเวฟ วิทยุ เป็นต้นซึ่งหมายความว่า ชิ้นส่วนทุกอย่างที่ประกอบเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น ตั้งแต่แผงวงจร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไปจนถึงสายไฟ จะต้องผ่านตามข้อกำหนดดังกล่าว โดยสารที่จำกัดปริมาณในปัจจุบัน กำหนดไว้ 6 ชนิด ดังนี้

1. ตะกั่ว (Pb) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
2. ปรอท (Hg) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
3. แคดเมียม (Cd) ไม่เกิน 0.01% โดยน้ำหนัก
4. เฮกซะวาเลนซ์ (Cr-VI) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
5. โพลีโบรมิเนต ไบเฟนิลส์ (PBB) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก
6. โพลีโบรมิเนต ไดเฟนิล อีเธอร์ (PBDE) ไม่เกิน 0.1% โดยน้ำหนัก

แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับอุปกรณ์บางอย่าง ที่ยังไม่สามารถใช้สารอื่นมาทดแทนได้ หรือสารที่ใช้ทดแทน มีอันตรายมากกว่า เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ซึ่งมีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ ตะกั่วในเหล็กอัลลอย นอกจากนี้ เครื่องมือด้านการแพทย์ และการทหาร ก็อยู่ในข้อยกเว้น

RoHS มีผลกับใครบ้าง

RoHS เป็นข้อกำหนดที่บังคับใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้า ที่ซื้อขายในสหภาพยุโรป ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี 2006 แต่ในประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ก็เริ่มที่จะกำหนดข้อบังคับในลักษณะนี้เช่นกัน ดังนั้น ถ้าท่านเป็นผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายดังกล่าว ก็ควรจะเริ่มศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อกำหนดนี้ให้มากขึ้น เพราะในอนาคต ข้อกำหนดนี้ก็คงจะแผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วโลก

¹ ที่มา : <http://www.thaieasyelec.com>

เลือกใช้อุปกรณ์ Pb-Free

สำหรับนักอิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นผู้ออกแบบวงจร สามารถเลือกใช้อุปกรณ์ที่เป็น Pb-Free หรือ RoHS ได้ โดยผู้ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เกือบทุกยี่ห้อ มักจะผลิตอุปกรณ์รุ่นที่เป็น Pb-Free ออกมาทดแทนอุปกรณ์รุ่นเก่า โดยอาจจะเพิ่มตัวอักษรเช่น 'G' เข้าไปใน Part Number แต่ยังคงมีมีฟังก์ชันการทำงานเหมือนกัน สามารถใช้แทนกันได้ สิ่งที่แตกต่างกันจากเดิมก็คือ อุปกรณ์เหล่านี้จะสามารถทนความร้อนสูงที่ใช้ในการะบวนการประกอบแผงวงจรได้ เนื่องจากสารที่ใช้เชื่อม (ตะกั่ว) ที่เป็นแบบ Pb-Free นี้ จะมียุทธศาสตร์ที่เข้มข้นกว่าแบบที่ไม่เป็น Pb-Free แต่สำหรับท่านที่ซื้ออุปกรณ์ที่เป็น Pb-Free มาแล้ว แต่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องผ่านข้อกำหนดดังกล่าว สามารถบัดกรีด้วยตะกั่วแบบธรรมดาได้ ซึ่งจะบัดกร้ง่ายและสวยงามกว่า เนื่องจากตะกั่วธรรมดาจะละลายง่าย และมีความเงางามมากกว่าตะกั่วแบบ Pb-Free

สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีการพูดถึงข้อกำหนดในลักษณะนี้มากนัก ดังนั้น หากท่านไม่ได้เป็นผู้ออกแบบเครื่องใช้ไฟฟ้าไปขายในต่างประเทศ ก็ยังไม่ต้องวิตกกังวล แต่ก็ควรจะศึกษาไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเลือกซื้อและใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในอนาคตอุปกรณ์ที่เป็น Pb-Free ก็คงจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และทดแทนอุปกรณ์แบบเก่าจนหมดไป

มาตรการ REACH ระเบียบว่าด้วยสารเคมีของสหภาพยุโรป ²

REACH คืออะไร

REACH เป็นนโยบายของสหภาพยุโรปที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีที่ใช้ทั้งภายในประเทศและที่ผ่านเข้าประเทศ ที่ผ่านมา สหภาพยุโรปได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีหลายฉบับ ทั้งที่เป็นของระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดการสารเคมี อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการมีกฎหมายเกี่ยวกับสารเคมีหลายฉบับดังกล่าว คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรป (EU Commission) จึงเสนอให้ปรับปรุงการจัดการสารเคมีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสุขภาพอนามัยของมนุษย์และอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาและส่งเสริมการแข่งขันของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีในประชาคมยุโรป เพื่อป้องกันการแตกแยกของตลาดภายในประชาคมฯ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลของสารเคมี เพื่อทำให้เกิดบูรณาการความร่วมมือระดับสากล เพื่อลดการใช้สัตว์ทดลองในการทดสอบ และเพื่อให้ภาระผูกพันระดับสากลของ

² ที่มา : <http://www.sme.go.th>

EU สอดคล้องกับการดำเนินงานภายใต้ WTO โดยเสนอร่างระเบียบของสหภาพยุโรปว่าด้วยสารเคมีเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2544 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2550

แนวทางการใช้ระบบ REACH

แนวทางการใช้ระบบ REACH จะมีทั้งการจดทะเบียน การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยง รวมไปถึงการขออนุญาตและผลิตหรือนำเข้าสารเคมีไปจำหน่ายในสหภาพยุโรประบบ REACH เป็นการควบคุมกระบวนการที่เน้นในเรื่องของการนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี ประกอบด้วย ตัวสารเคมีเอง (Substance) หรือสารเคมีที่อยู่ในเคมีภัณฑ์ (Substance in Preparation) หรือสารเคมีที่อยู่ในผลิตภัณฑ์ (Substance in Article) ซึ่งเริ่มตั้งแต่

1. การจดทะเบียน (Registration) ผู้ผลิตหรือนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีในสหภาพยุโรป ตั้งแต่ 1 ตันต่อปี ต้องจดทะเบียนเป็นผู้ผลิตและผู้นำเข้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบนี้ สำหรับผู้ผลิตนอกสหภาพยุโรปที่ต้องการส่งออกไปยังประเทศในสหภาพยุโรป ไม่สามารถดำเนินการจดทะเบียนเองได้ ต้องมีบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในสหภาพยุโรปทำการแทนเรียกว่า “Only Representative”

2. การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยง (Evaluation) เป็นการประเมินความเป็นอันตรายและความเสี่ยงของสารเคมีที่ผู้ขอจดทะเบียนยื่นเสนอในรายงานตามข้อกำหนดของ REACH โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมี ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นเฉพาะสำหรับใช้ประเมินว่าสารเคมีนั้นเป็นอันตรายแก่สิ่งมีชีวิตและมีผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรและมากน้อยเพียงใด ซึ่งการประเมินจะมีทั้งประเมินจากเอกสาร และประเมินจากตัวสารเคมี

3. การขออนุญาตผลิตหรือนำเข้า (Authorization) เป็นการอนุญาตให้ผลิตหรือใช้สารเคมีที่ต้องระมัดระวังอันตรายในการใช้และการสัมผัสเป็นอย่างมาก ได้แก่ สารก่อมะเร็ง สารก่อการกลายพันธุ์ และสารที่มีพิษต่อระบบสืบพันธุ์ รวมถึงสารที่มีพิษตกค้างยาวนาน ผู้ขออนุญาตต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถใช้สารเคมีนั้นๆ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะได้อย่างปลอดภัย การอนุญาตจะเป็นการอนุญาตให้ใช้สารเคมีนั้นๆ ตามวิธีและเงื่อนไขที่กำหนดเท่านั้น โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรณีๆ ไปเป็นผู้อนุญาต คาดว่าจะมีสารเคมีที่ต้องพิจารณาประมาณ 1,400 รายการ

ประเภทสารเคมีที่ต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ REACH

ระบบ REACH มีข้อกำหนดที่บังคับใช้กับตัวสารเคมีทุกรายการ ที่มีการผลิตหรือการนำเข้าตั้งแต่ 1 ตันต่อปีต่อผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า รวมไปถึงสารเคมีที่เกิดขึ้นในกระบวนการที่มีการแยกออกมาจากระบบ (Isolated Intermediates on Site) โพลีเมอร์เฉพาะที่จัดเป็นสารอันตรายตามเกณฑ์ที่ระบุในข้อกำหนดของ Directive 67/548/EEC เคมีภัณฑ์ ซึ่งเกิดจากการผสมสารเคมี เช่น สี ตัวผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องจดทะเบียน แต่สารเคมีที่ใช้เป็นองค์ประกอบต้องจดทะเบียน รวมถึงสินค้า เช่น รองเท้า เสื้อผ้า ซึ่งอาจมีสารอันตรายออกมาขณะที่ใช้หรือกำจัด ผู้ผลิต/ผู้นำเข้าต้องจดทะเบียนสารในสินค้าหากยังไม่ได้มีการจดทะเบียนไว้ก่อน

มีสารเคมีบางประเภทที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย ระเบียบ REACH ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยกเว้นเนื่องจาก อยู่ในขอบข่ายการควบคุมของ Directive อื่น เช่น ยา เป็นต้น อาหารหรืออาหารสัตว์ ซึ่งหมายถึง สารปรุงแต่งในอาหาร สารแต่งกลิ่นรสในอาหาร สารปรุงแต่งในอาหารสัตว์ และอาหารเสริมสำหรับสัตว์ ผลิตภัณฑ์ตาม Annex II และ III หรือ Re-import รวมถึงสารเคมีที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา ยกเว้นคราวละ 5 ปีสูงสุดไม่เกิน 10 ปี

และมีสารเคมีบางประเภทที่อยู่นอกขอบข่ายไม่ต้องจดทะเบียนตามกฎหมาย ระเบียบ REACH ได้แก่ สารกัมมันตรังสี ผลิตภัณฑ์ภายใต้การควบคุมดูแลของศุลกากร Non-isolated Intermediate การขนส่งสารอันตราย หรือเคมีภัณฑ์อันตรายโดยทางรถไฟ ถนน ทางน้ำ ทางทะเล หรือทางอากาศ ของเสียต่างๆ สารที่ใช้เพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ

ผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎ ระเบียบ REACH

ผู้ที่เกี่ยวข้องมีตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และสามารถร่วมกันทำในรูปเครือข่าย (Consortia) ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ผลิตผู้ใช้ต่อเนื่อง (Downstream Users) มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ REACH และต้องจัดทำรายงานการประเมินความปลอดภัยของสารเคมี (Safety Data Sheet : SDS) ตลอดจน ผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานทุกช่วงจะต้องถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการทำประเมินความปลอดภัยของสารเคมีของสารนั้นไปให้ผู้ที่อยู่ในลำดับถัดไป

ที่สำคัญคือ ผู้จดทะเบียนสามารถใช้ข้อมูลของผลการศึกษาเกี่ยวกับสารเคมีที่มีอยู่เดิมได้ ถ้ากรณีที่มีการจดทะเบียนไว้อยู่เดิม ให้ยื่นเรื่องล่วงหน้า 1 ปีครึ่งก่อนหมดกำหนดการจดทะเบียนสารนั้น แต่ถ้าเป็น

การจดทะเบียนสารใหม่ ก็สามารภที่จะทำความตกลงขอใช้ข้อมูลที่ต้องเสนอให้เจ้าหน้าที่ตามข้อกำหนดจากผู้จดยรายแรกได้ โดยจ่ายเงินค่าสิทธิการใช้ข้อมูลนั้นด้วย นอกจากนั้น สามารถร่วมกันกับผู้จดทะเบียนที่ผลิตหรือนำเข้าสารเดียวกันทำการทดลองค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย เพื่อประหยัดเงินและลดการใช้สัตว์ทดลอง เพราะสามารถร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และลดความซ้ำซ้อนในการทดสอบลง

ผลกระทบที่มีต่อธุรกิจของไทย

ผลกระทบของกฎ ระเบียบ REACH ต่อธุรกิจของไทยมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ กรณีของประเทศไทย ธุรกิจส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจะเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ (Article Producers) ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้ใช้สารเคมีเพื่อผลิตสินค้าเข้าไปจำหน่ายในสหภาพยุโรป มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นผู้ผลิตสารเคมีและส่งไปขายในสหภาพยุโรป จากการศึกษาของ ศูนย์วิจัยแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุถึงผลกระทบต่อธุรกิจไทย โดยเฉพาะผู้ประกอบการ SMEs ไว้ว่าจะมีทั้งผลกระทบในเชิงลบ และผลกระทบในเชิงบวก

ผลกระทบในเชิงลบ คือ ภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งจากการแต่งตั้งตัวแทนสำหรับการจดทะเบียนในสหภาพยุโรป การเตรียมข้อมูลสำหรับจดทะเบียนสารเคมี (SDS) การถ่ายทอดข้อมูลให้กับคู่ค้าทุกช่วงในห่วงโซ่อุปทาน และการแบกรับภาระราคาสารเคมีที่สูงขึ้น

ในขณะเดียวกัน ตามระเบียบ REACH ได้เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อสารเคมีมีทางเลือกโดยการแจ้งข้อมูลระบุวัตถุประสงค์การใช้สารของตนให้ผู้ผลิตสารเคมีทราบ เพื่อให้ทำรายงานการประเมินความเสี่ยงครอบคลุมการใช้สารนั้นด้วยโดยที่ผู้ซื้อสารเคมีหรือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ไม่ต้องทำรายงานการประเมินความเสี่ยง แต่วิธีการให้ข้อมูลดังกล่าวอาจทำให้ความลับทางการค้ารั่วไหลได้ ทางหลีกเลี่ยงคือ ผู้ประกอบการคงต้องลงทุนทำรายงานการประเมินความเสี่ยงเองที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำรายงานมากมาย แต่ความพร้อมของห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการรับรองจากระบบ REACH ในประเทศไทยยังมีอยู่น้อย คงต้องหันไปพึ่งพาห้องปฏิบัติการของต่างประเทศ และที่สำคัญคือ บางครั้งผู้ประกอบการอาจต้องพึ่งพาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีของต่างประเทศ เนื่องจากระบบนี้อนุญาตให้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความเป็นอันตรายของสารที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ได้ ซึ่งจะส่งผลต่อผู้ประกอบการที่จะต้องรู้แหล่งข้อมูล ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสิทธิการใช้ข้อมูลของผู้จดทะเบียนรายแรก และอาจถูกผู้จดย

ทะเบียนรายแรกก็ดันมีให้ใช้ข้อมูลด้วยการห่วงเหี่ยว การยื่นฟ้องศาลเพื่อล้มล้างการกีดกันดังกล่าวจะใช้เวลานานในการพิจารณาตัดสิน ทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสทางการค้าได้

ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการไทยคือ อาจต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าใหม่ เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการประเมินความเสี่ยงที่สูงจากการใช้สูตรหรือองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิตเดิมจากการใช้สารเคมีที่เข้าข่ายอยู่ในกระบวนการของ REACH

ผลกระทบในทางบวก อาทิเช่น การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารเคมีที่ใช้ในการผลิตนับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการสารเคมีของผู้ประกอบการไทยอย่างเป็นระบบ ช่วยกระตุ้นให้ผู้ประกอบการไทยหันมาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนามากขึ้น มีการใช้ข้อมูลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการผลิตมากขึ้น หรือเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศสำหรับผู้ผลิตสารเคมีและผู้ใช้สารเคมีผลิตสินค้าในสหภาพยุโรปบางรายที่ได้รับผลกระทบและมีแนวโน้มต้องการย้ายฐานการผลิตให้อยู่นอกสหภาพยุโรป แต่กรณีนี้ คงต้องพึงระวังและพิสูจน์ให้ได้ว่าไม่มีสารหลงเหลือในผลิตภัณฑ์จริง

มาตรการ EU ETS : Emission Trading Scheme³

EU ETS หรือ Emission Trading Scheme เป็นระบบการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของสหภาพยุโรปหรืออียู ซึ่งออกมาเป็นกฎหมายบังคับ และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2555 เป็นต้นไป อียูจะขยาย EU ETS ให้รวมสาขาการบินด้วย หมายความว่าสายการบินภายในและระหว่างประเทศ ทั้งที่บินเข้ามายังและบินออกไปจากสนามบินใดๆ ในอียู รวมทั้ง ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์ (ไม่ว่าจากแห่งใดในโลก) จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จากการที่ต้องซื้อสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากระบบการประมูล (auction) หากมีการปล่อยก๊าซ เกินจากสัดส่วนที่ได้รับจัดสรรฟรี (free allowances)

1. EU-ETS กับสายการบิน- กระทบการค้าสินค้าและบริการ และสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่?

³ ที่มา : <http://news.thaieurope.net/content/view/3852/62/>

เมื่อวิเคราะห์ผลกระทบเชิงพาณิชย์โดยใช้กรอบกฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ ข้อตกลง General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) ในกรอบองค์การการค้าโลก World Trade Organisation (WTO) อาจกล่าวได้ว่ากฎระเบียบ EU ETS ถือเป็น การเลือกปฏิบัติ (discriminatory) ต่อสินค้าที่ส่งออกมาซึ่งอยู่ผ่านสายการบิน ซึ่งต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในลักษณะการส่งผ่าน “pass through” การซื้อสิทธิในการปล่อยก๊าซฯ เพิ่มของสายการบิน หากเปรียบเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกัน (“like” products) ของ อียูที่ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว ที่สำคัญ เป็นการเลือกปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อสินค้าประเภทเดียวกันจากประเทศที่สาม (foreign “like” products) เนื่องจากค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการซื้อสิทธิในการปล่อยก๊าซฯ นี้จะขึ้นอยู่กับระยะทางของการบินจากประเทศที่สามนั้นๆ มาซึ่งอียู

ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่องผลกระทบต่อสินค้าส่งออกนั้น สินค้าที่ขนส่งโดยสายการบินที่บินตรงจากกรุงเทพฯ-บรัสเซลส์ จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าสินค้าที่ส่งโดยเส้นทางกรุงเทพฯ - ตะวันออกกลาง - บรัสเซลส์ เนื่องจากการคำนวณค่าใช้จ่ายสำหรับการปล่อยก๊าซฯ ของสายการบินจะคิดตามระยะทางจากท่าอากาศยานสุดท้ายนอกอียู ก่อนที่จะเข้ามาซึ่งอียู พูด่ง่ายๆ ก็คือว่าสายการบินของประเทศที่ต้องบินระยะทางไกลจากอียูมากกว่า จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการปล่อยก๊าซฯ ที่สูงกว่า ซึ่งอาจถือได้ว่าขัดกับหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most - Favoured - Nation Treatment: MFN) ของ GATT ด้วยเช่นกัน

อีกประเด็นที่กฎระเบียบ EU ETS ถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก คือเรื่องการใช้อำนาจนอกเหนืออาณาเขต “extraterritoriality” ของกฎระเบียบดังกล่าว ที่อาจตีความได้ว่า ขัดกับข้อผูกพันระหว่างประเทศอื่นๆ อาทิ International Civil Aviation Organisation (ICAO) ข้อตกลง GATT และ General Agreement on Trade in Services (GATS) โดยเฉพาะหลักการพื้นฐาน/พันธกรณีหลักๆ ภายใต้ WTO ในอีกหลายประเด็น

จริงอยู่ที่ว่า อียูอาจโต้แย้งว่า กฎระเบียบ EU ETS เป็นเครื่องมือที่ใช้กลไกตลาดในการซื้อขายก๊าซเรือนกระจก และไม่ได้บังคับใช้กับสินค้า (ดังนั้น จึงไม่ถือเป็นมาตรการที่ชายแดนหรือ “border measure” ที่จำกัดการนำเข้าสินค้า) รวมทั้ง ไม่ได้บังคับให้สายการบินประเทศที่สามต้องซื้อสิทธิในการปล่อยก๊าซฯ ก็ตาม แต่ในความเป็นจริง สายการบินไม่มีทางเลือก เพราะหากไม่ซื้อสิทธิดังกล่าว ก็จะต้องลดการบินมายังอียู นอกจากนี้ แม้ว่าอียูจะอ้างความชอบธรรมว่า มาตรการดังกล่าวไม่ใช่ภาษีเพราะวัตถุประสงค์ของนโยบายไม่ใช่เพื่อเพิ่มรายได้ แต่เพื่อจำกัดการปล่อยก๊าซฯ และจำนวนส่วนใหญ่ที่จัดสรรก็เป็นการให้ฟรีก็ตาม แต่ข้ออ้างดังกล่าวก็ฟังไม่ขึ้น เพราะไม่ได้มีข้อกำหนดแน่นอนให้ประเทศสมาชิกอียูต้องนำเงินที่ได้รับ

จากการนี้ไปใช้เพื่อสนับสนุนมาตรการลดสภาวะโลกร้อน ที่สำคัญ การพิจารณาเรื่องนี้ ต้องคำนึงถึงระยะยาวด้วยว่า ราคาประมุขซื้อสิทธิในการปล่อยก๊าซฯ มีแนวโน้มจะยิ่งสูงขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ การที่อียูอนุญาตให้กิจกรรมการบินของประเทศที่สามบางประเทศซึ่งมีมาตรการบรรเทาโลกร้อน (climate change mitigation measures) ที่อียูรับรองว่าเทียบเคียงได้กับระบบ EU ETS และสามารถได้รับการยกเว้นจากระบบนี้ของอียูได้นั้น อาจถือได้ว่าเป็นการดำเนินการที่ขัดกับหลักการ MFN ด้วย เนื่องจากทำให้สินค้าที่ขนส่งทางอากาศจากประเทศซึ่งได้รับการยกเว้น ได้รับการอนุเคราะห์มากกว่าสินค้าประเภทเดียวกันจากประเทศที่สามซึ่งขนส่งทางอากาศมายังอียูซึ่งไม่ได้รับการยกเว้น เพราะฝ่ายหลังต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่ม

และแม้ว่า อียูจะอ้างว่า การยกเว้นดังกล่าวเปิดกว้างสำหรับทุกประเทศที่มีมาตรการที่เทียบเคียงได้ (equivalent measures) กับมาตรการของอียู และไม่ได้เลือกปฏิบัติก็ตาม แต่ข้อโต้แย้งดังกล่าวของอียูจะต้องได้รับการพิสูจน์ โดยพิจารณาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความโปร่งใสและขั้นตอนกฎหมาย การเปิดกว้างของการเจรจา ตลอดจนการตีความแนวปฏิบัติของอียูที่เกี่ยวกับแนวคิด “equivalent measures” สรุปร่างๆ ก็คือ ในการพิจารณายอมรับมาตรการเทียบเคียงที่ประเทศที่สามอาจเสนอ เพื่อขอยกเว้นไม่ต้องซื้อสิทธิการปล่อยก๊าซฯจาก อียูนั้น อียูควรเปิดกว้างในการเจรจากับประเทศต่างๆ และไม่ควรกำหนดเงื่อนไขตั้งมาตรฐานที่สูงยากที่ประเทศที่สามดังกล่าวจะปฏิบัติได้ เป็นต้น

2. ท่าทีของประเทศต่างๆ

ที่ผ่านมา ภาครัฐและเอกชนของกว่า 20 ประเทศได้แสดงท่าทีคัดค้านอียู โดยประเทศที่คัดค้านมีทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เช่น จีน อินเดีย แอฟริกาใต้ สิงคโปร์ รวมทั้งไทย ซึ่งการคัดค้านมีทั้งที่ดำเนินการฝ่ายเดียวในระดับทวิภาคี และ/หรือร่วมกันกับประเทศอื่นๆ เหตุผลที่คัดค้านไม่ใช่เพราะประเทศเหล่านี้ไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตรงกันข้าม ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวไม่น้อยไปกว่าอียู แต่เห็นว่า การที่อียูดำเนินมาตรการฝ่ายเดียวในการบังคับใช้กฎระเบียบ EU ETS กับอุตสาหกรรมการบิน มีลักษณะเป็นการสร้างกฎระเบียบในทางเทคนิคเพื่อกีดกันทางการค้าหรือเพิ่มภาระที่ไม่จำเป็นแก่ภาคธุรกิจ ขัดกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และไม่น่าจะเข้าข่ายข้อยกเว้นตาม Article XX ของ GATT การคัดค้านจากรัฐบาลประเทศต่างๆ จะเป็นลักษณะการดำเนินการทางการทูต/การเมือง เพื่อแสดงจุดยืนของแต่ละประเทศและชี้จุดอ่อนบางจุดที่สำคัญของมาตรการ EU ETS ในสาขาการบิน ซึ่งยังคงต้องมีการแก้ไข

ก่อนที่จะบังคับใช้เพราะมีความไม่ชอบธรรมและไม่เป็นธรรมอยู่ ที่สำคัญคือ ขัดแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศ และไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อมอย่างแท้จริง แต่ในทางตรงกันข้าม จะเป็นการเพิ่มมลพิษสู่บรรยากาศโลกในภาพรวม เนื่องจากการที่เครื่องบินต้องแวะพักก่อนบินเข้าอียูฯ จะทำให้เกิดการปล่อยมลพิษมากกว่าการบินตรง

ในส่วนของไทย รัฐบาลไทยโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ซึ่งทำหน้าที่คณะผู้แทนไทยประจำสหภาพยุโรปด้วย ได้เคยมีหนังสือย้ำจุดยืนคัดค้านข้างต้นถึงฝ่ายอียูเมื่อเดือนพฤษภาคม 2550 ตั้งแต่อียูเริ่มประกาศว่าจะขยายให้มาตรการ EU ETS บังคับใช้กับสายการบินด้วย และล่าสุด ได้มีหนังสือย้ำไปอีกครั้งหนึ่งเมื่อกลางเดือนธันวาคม 2554 นอกจากนี้ ก่อนหน้านี้นี้ไม่นาน ในระดับอาเซียน เลขานุการอาเซียนได้มีหนังสือคัดค้านมาตรการ EU ETS ดังกล่าวถึงฝ่ายอียูในนามของอาเซียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2554 ด้วยเช่นกัน

ในส่วนภาคเอกชน มีสมาคม/สายการบินของบางประเทศได้ดำเนินการฟ้องร้องอียู เช่น องค์การการขนส่งทางอากาศของสหรัฐฯ หรือ ATA (Air Transport Association of America) ได้ฟ้องร้องอียูและเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมยุโรป หรือ ECJ (European Court of Justice) อยู่ด้วย ซึ่งผลปรากฏว่า เมื่อเดือนตุลาคม 2554 Advocate General (ผู้ที่มีหน้าที่ช่วยผู้พิพากษาของ ECJ เสนอความเห็นเบื้องต้นที่เป็นกลางเกี่ยวกับคดีต่างๆ ก่อนที่ผู้พิพากษา ECJ จะตัดสินออกคำวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ) ได้มีความเห็นในเบื้องต้นแบบค่อนข้างกำปั้นทุบดินว่า กฎระเบียบของอียูซึ่งจะเก็บค่าปล่อยก๊าซคาร์บอนกับสายการบินของประเทศที่สามไม่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ผิดหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (ได้แก่ Chicago Convention, Article 2 (2) of the Kyoto Protocol, Open Skies Agreement ระหว่างอียูและสหรัฐฯ ฯลฯ) รวมทั้งไม่มีลักษณะการใช้สิทธินอกอาณาเขต “extraterritoriality” ตามข้อกล่าวหา แม้ว่าความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายของศาล ECJ ดังกล่าว จะยังไม่ถือเป็นคำพิพากษาของศาล เพราะยังต้องรอให้คณะผู้พิพากษาของ ECJ วินิจฉัยขั้นสุดท้ายก่อน

ล่าสุด มีรายงานข่าวว่า ECJ ของอียูจะออกคำวินิจฉัยเรื่องนี้ในวันที่ 21 ธันวาคม 2554 ซึ่งจะเป็นที่น่าผิดหวังเป็นอย่างมาก หากคำพิพากษาของศาล ECJ จะยังคงยืนยันคำวินิจฉัยเบื้องต้นแบบกำปั้นทุบดินก่อนหน้านี้นี้ของที่ปรึกษากฎหมายของศาลฯ และหากฝ่ายบริหารของอียูใช้เป็นข้ออ้างในการเดินหน้ามาตรการ EU ETS ต่อไปโดยไม่สนใจปรับปรุง/แก้ไขมาตรการดังกล่าวในส่วนที่ยังมีจุดอ่อน ไม่สนใจรับฟังกระแสคัดค้าน/ข้อกังวลจากภาครัฐและเอกชนของประเทศเป็นจำนวนมากที่มีเหตุผลที่ควรรับฟัง ย่อมจะ

ไม่เป็นผลดีต่ออนาคตการบินระหว่างประเทศและการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศ อีกทั้งไม่ได้ตอบสนองเป้าหมายของการลดก๊าซเรือนกระจกอย่างแท้จริง และอาจมีผลที่ตรงกันข้าม ไม่เฉพาะเพิ่มมลพิษเท่านั้น แต่อาจนำไปสู่มาตรการตอบโต้ทางการค้าหรืออื่นๆ จากประเทศต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และ/หรือในกรอบเวทีระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น WTO ซึ่งมีข่าวว่า หลายประเทศกำลังพิจารณาเรื่องนี้

3. EU ETS : ผลกระทบต่อไทย

ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนั้นนอกจากจะหมายถึงผลกระทบและภาวะโดยตรงต่อสายการบินจากประเทศที่สามต่างๆ รวมทั้งสายการบินของไทย ที่บินเข้าไปยังและออกจากอียูแล้ว ยังส่งผลกระทบในเชิงพาณิชย์ต่อเอกชนที่ส่งออกสินค้าจากประเทศที่สามผ่านสายการบินมายังอียูด้วย รวมถึงผู้ส่งออกของไทยด้วย โดยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการปล่อยก๊าซฯ จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาทางการบินจากประเทศที่สามนั้นๆ มายังอียู และผลกระทบต่อสายการบินและผู้ส่งออกของไทยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า บริการและสินค้าของไทยดังกล่าวมีการแข่งขันที่สูงในตลาดอียู และ “อ่อนไหวต่อราคา” หรือ “price-sensitive” เพียงใด รวมทั้งแนวโน้มว่าสิทธิในการปล่อยก๊าซฯ ที่อียูเปิดให้ประมุขมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสายการบินต่างๆ และในระยะยาว ราคาประมุขที่สิทธิในการปล่อยก๊าซฯ มีแนวโน้มจะยิ่งสูงขึ้นในอนาคต

สำหรับประเทศไทย สิ่งที่น่ากังวลมากกว่านี้ คือ แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นที่ประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ/กลุ่มประเทศ ใช้เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นข้ออ้างในการออกมาตรการฝ่ายเดียวที่ส่งผลกระทบต่อการค้า หรือเลือกปฏิบัติ ขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มาตรการดังกล่าวไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุดในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีวิธีการอื่นๆ ที่น่าจะดำเนินการได้ดีกว่าและในขณะเดียวกัน ไม่ส่งผลกระทบ/หรือส่งผลกระทบต่อการค้าน้อยกว่า ในส่วนอียู สิ่งที่น่าจับตามองต่อไป คือ การบังคับใช้กฎระเบียบ EU ETS กับสาขาการเดินเรือ เป็นต้น เพราะแม้ว่าในปัจจุบัน EU ETS ยังไม่รวมสาขาการเดินเรือเข้าไปด้วยก็ตาม เนื่องจากในสาขาการเดินเรือมีพัฒนาการในเชิงบวกผ่านการเดินหน้าการลดก๊าซเรือนกระจกของกลุ่มอุตสาหกรรมเดินเรือ และผ่านองค์กร International Maritime Organization (IMO) แต่อียูยังแสดงความสนใจและมีสิทธิที่จะขยายรวม EU ETS ไปยังสาขาการเดินเรือได้ในอนาคต ซึ่งคาดการณ์ว่าหากมีการขยายรวมไปในสาขาการเดินเรือ ผลกระทบต่อสินค้าของไทยที่ส่งออกมายังอียูผ่านการเดินเรือ ก็จะมีมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยซึ่งต้องพึ่งพาการส่งออกสินค้า/การค้าบริการเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการในทุกๆ ระดับทั้งในระดับประเทศ และระหว่าง

ประเทศ เพื่อผลักดันมิให้มีการบังคับใช้มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมฝ่ายเดียวที่มีผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติทางการค้าโดยมิชอบแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างความพร้อมภายในประเทศของไทยเองในเรื่องการควบคุม/ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสาขาต่างๆ ไม่เฉพาะการบิน รวมทั้งการพัฒนา นโยบายและกลไกระดับชาติเพื่อการนี้ให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากจะสอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่ต้องการเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ยังเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการค้าในโลกปัจจุบันและอนาคตที่นอกจากจะเน้นต่อสู้กันในเรื่องคุณภาพและราคาแล้ว ยังเน้นเรื่องการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม/ต่อสู้กับโลกร้อน ที่สำคัญ การเสริมสร้างความพร้อมของไทยในเรื่องนี้ จะเป็น “อาวุธ” สามารถช่วยต่อกรกับมาตรการค้าฝ่ายเดียวที่นำเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นข้ออ้างซึ่งบางประเทศ/กลุ่มประเทศมีแนวโน้มนิยมนำมาใช้มากขึ้นด้วย
